

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/nauka/konferencje-naukowe/26940,Miedzynarodowa-konferencja-naukowa-Paryz-Londyn-Monachium-Nowy-Jork-Powrzesniowa.html>
01.03.2026, 22:19

Strona znajduje się w archiwum.

Miedzynarodowa konferencja naukowa „Paryż - Londyn - Monachium - Nowy Jork. Powrześniowa Emigracja Niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej” - Białystok, 15-17 maja 2007 r.

W dniach 15-17 maja 2007 r. odbyła się w Białymstoku konferencja „Paryż - Londyn - Monachium - Nowy Jork. Powrześniowa Emigracja Niepodległościowa na mapie kultury nie tylko polskiej”, przygotowana przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Białymstoku oraz Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu w Białymstoku.

Program

Wtorek (15 V 2007)

godz 9.30 Otwarcie konferencji, Aula Wydziału Filologicznego UwB, Plac Uniwersytecki 1.

Obrady plenarne

godz. 10.00-12.00

- prof. Krzysztof Dybciak (Warszawa), Próba porównania wielkich emigracji europejskich XX wieku
- doc. Maria Zadencka (Szwecja), Granice Europy. O wadze lokalizacji oraz znaczeniu geografii w europejskich dyskusjach historycznych
- prof. Hana Voisine-Jechova (Francja), Tożsamość obcego
- prof. Nina Taylor-Terlecka (Oxford), Nowy Jork - Paryż - Londyn - harmonie i dysonanse z Kongresem Wolnej Kultury Polskiej w tle

12.00-12.15 Przerwa na kawę

godz. 12.15-15.00

- prof. Ryszard Low (Izrael), Izraelskie „Kontury”. Pismo i recepcja

- prof. zw. Maria Barbara Topolska (Zielona Góra), Polskie Towarzystwo Naukowe na Obczyźnie (Londyn) – jego rola i znaczenie dla polskiej nauki i kultury w latach 1948-2006
- prof. Kazimierz Braun (USA), Teatr polski w Ameryce Północnej (1945-2005). Emigracyjny etos służby
- dr Justyna Chłap-Nowakowa (Kraków), Włoskie rozdroża: początki emigracji
- Dyskusja

godz. 16.15–20.15

Sekcja A

- dr hab. Nina Barszczewska (Warszawa), Działalność białoruskich ośrodków naukowych na uchodźstwie
- dr hab. Anna Siwik (Kraków), Nowa polityka wschodnia w ujęciu paryskiej „Kultury”
- mgr Olha Wozniuk (Lwów), Wizja Ukrainy Jerzego Giedroycia

17.30–17.45 Przerwa na kawę

- mgr Grażyna Charytoniuk (Białystok), „Kultura” paryska jako źródło informacji o kulturze białoruskiej
- dr Tadeusz Sucharski (Słupsk), Nad głowami rządów i ustrojów – przeciw rządów i ustrojom – współpraca: „Kultura” – „Kontinent”
- dr Krzysztof Ćwikliński (Toruń), Problematyka węgierska na łamach paryskiej „Kultury”

Dyskusja – godz. 19.15–20.15

godz. 16.15–20.15

Sekcja B

- dr Zdzisław Kudelski (Lublin), Władze PRL wobec emigrantów
- dr Konrad Tatarowski (Łódź), Emigracyjny spór o „prawo do nawrócenia” i jego konteksty
- dr Violetta Wejs-Milewska (Białystok), Zdrada klerków. Intelktualiści krajowi „pod lupą” emigrantów

17.30–17.45 Przerwa na kawę

- dr Kazimierz Adamczyk (Kraków), Atak Edwarda Duszy na „odszczepieńca” Aleksandra Herza w Oficynie Poetów i Malarzy
- dr Jolanta Pasterska (Rzeszów), Trwanie w polskości. Emigranci wobec wyzwań życia na obczyźnie – na przykładzie prozy Danuty Mostwin
- mgr Ewa Rogalewska (Białystok), Marii Renaty Mayenowej kontakty z zagranicą

Dyskusja – 19.15–20.15

godz. 16.15-20.15

Sekcja C

- prof. Zbigniew Andres (Rzeszów), Wygnańcy – pielgrzymi – tułacze. O poezji polskiej na obczyźnie po wrześniu 1939 roku
- dr Dariusz Kulesza (Białystok), Bez krematorium. Wojna w prozie emigracyjnej lat 1944-1948
- dr Anna Wal (Rzeszów), Wokół „tematów sowieckich”. O wspomnieniach Herminii Naglerowej

17.30-17.45 Przerwa na kawę

- dr hab. Jadwiga Zacharska (Białystok), Pawlikowska – test wojny i emigracji
- dr Arkadiusz Morawiec (Łódź), „Niech ludzie sądzą”. O Starej gwardii Mieczysława Lurczyńskiego
- dr Jan Wolski (Rzeszów), Żołnierska odyseja. Twórczość liryczna Andrzeja Czyżowskiego

Dyskusja – 19.15-20.15

godz. 16.15-20.15

Sekcja D

- dr Bożena Szałasta-Rogowska (Katowice), „Pierwsze widzenie w lustrze”. O Autosekwencjach Jadwigi i Bogdana Czaykowskich
- dr Magdalena Rabizo-Birek (Rzeszów), Bogdana Czaykowskiego i Adama Czerniawskiego spór i dialog z romantyzmem polskim i angielskim
- dr Ewa Kołodziejczyk (Radom), Obraz Ameryki w Aut Caesar aut nihil Jana Lechonia

17.30 - 17.45 Przerwa na kawę

- dr Barbara Czarnecka (Toruń), Obraz Ameryki na łamach nowojorskiego „Tygodnika Polskiego”
- dr Anna Danko (Włochy), Gustaw Herling-Grudziński – casus XX-wiecznego moralisty
- mgr Aneta D. Jadowska (Toruń), Tłumaczka świata. Życie i twórczość Alicji Iwańskiej

Dyskusja – godz. 19.15-20.15

Środa (16 V 2007)

godz. 8.30-15.15

Sekcja A

- prof. Wojciech Ligęza (Kraków), Wierzyński niecenzuralny
- dr Tomasz Mizerkiewicz (Poznań), Psychoanaliza jako język (nie?)zbędny w literackich autoportretach polskiej emigracji
- dr Stanisław Zając (Częstochowa), Inna emigracja Zygmunta Haupta
- mgr Piotr Rambowicz (Toruń), „Potrafię skazać się na nicość”. Kreacje przestrzeni w prozie Zygmunta Haupta

11.30–11.45 Przerwa na kawę

- dr hab. Sławomir Żurek (Lublin), Rzym, Nowy Jork, Jerozolima i gdzie jeszcze? O drogach uchodźstwa pisarzy polskich pochodzenia żydowskiego w ich zapisach poetyckich
- dr hab. Eugenia Prokop-Janiec (Kraków), „Wiadomości” londyńskie wobec kwestii żydowskiej. Publicystyka Mieczysława Grydzewskiego
- mgr Karolina Famulska (Toruń), Emigracja czy powrót do domu? Rozpoznawanie własnego losu i tożsamości w literaturze polskiej w Izraelu
- dr Janusz Pasterski (Rzeszów), Przestrzeń kultury w poezji Andrzeja Buszy

Dyskusja 13.45–15.15

godz. 8.30–15.15

Sekcja B

- dr hab. Rafał Stobiecki (Łódź), Być historykiem polskim na emigracji. Uwagi semantyczne i metodologiczne
- dr Arnold Kłoncewicz (Gdańsk), „Londyńscy” i „warszawscy” Polacy w Szwecji w latach 1944-1956
- dr hab. Zygmunt Woźniczka (Katowice), W „uścisku” komuny czyli władze PRL wobec emigracji polskiej w pierwszej połowie lat 50.
- dr Tadeusz Paweł Rutkowski (Warszawa), Stanisław Kot i PSL na emigracji jako przedmiot działań operacyjnych SB PRL (1947-1964)

11.30–11.45 Przerwa na kawę

- dr Małgorzata Ptasieńska-Wójcik (Warszawa), Władze PRL wobec paryskiej „Kultury” w czasach Gomułki i Gierka
- mgr Jerzy Autuchiewicz (Białystok), Paryska „Kultura” w świetle dokumentów Departamentu Szkolenia i Doskonalenia Zawodowego MSW
- dr Ryszard Ziobroń (Rzeszów), Wybrane wypowiedzi generałów WP dotyczące spraw polskich w okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu (komunikat)
- dr Krzysztof Sychowicz (Białystok), Kontakty emigracji białoruskiej ze środowiskiem krajowym w województwie białostockim w latach 50. i 60. XX wieku – w świetle materiałów aparatu bezpieczeństwa
- prof. Hanna Konopka (Białystok), Badacze historii wśród polonii amerykańskiej. Zarys

problematyki

Dyskusja – 14.00–15.15

Sekcja C

godz. 8.30–15.15

- prof. Krystyna Jaworska (Włochy), Perspektywy polskich wydawnictw w Rzymie w 1946 roku
- dr hab. Maria Kalczyńska (Katowice), Przedstawiciele, ośrodki i instytucje polskiej kultury emigracyjnej w Niemczech w zbiorach Gabinetu Książki i Prasy Polskiej w Niemczech z siedzibą w Opolu
- dr hab. Wanda Krystyna Roman (Toruń), Spuścizny archiwalne polskiej emigracji oraz ich zabezpieczanie, opracowanie i udostępnianie na przykładzie Archiwum Kazimierza Sabbata
- mgr Agnieszka Łakomy (Katowice), Działalność wydawnicza Polskiego Związku Wychodźstwa Przymusowego w Hanowerze

11.30–11.45 Przerwa na kawę

- mgr Alicja Potocka (Białystok), Geneza i działalność Fundacji im. Kościelskich
- mgr Piotr Musur (Warszawa), Archiwum Programowe Rozgłośni Polskiej RWE w zasobach Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie (komunikat)
- mgr Łukasz Garbal (Warszawa), Instytut Dokumentacji i Studiów nad Literaturą Polską – horyzonty i perspektywy badawcze (komunikat)
- red. Jerzy Tuszewski (Warszawa), Sekcja Polska BBC – jej rola w czasie II wojny światowej i pierwszym 35-leciu powojennym (prezentacja nagrania)

Dyskusja – 13.45–15.15

Sekcja D

godz. 8.30–15.15

- prof. Stanisław Stabro (Kraków), Wizja Europy w korespondencji Jerzego Stempowskiego z Jerzym Giedroyciem w latach 1946–1969
- dr Beata Dorosz (Warszawa), Zagubiona idea. Próba opisanie dyskusji wokół Kongresu Wolnej Kultury Polskiej
- dr Dobrosława Platt (Wrocław), Jan Nowak-Jeziorański i pisarze w RWE
- prof. Bogusław Bakuła (Poznań), „Orzeł Biały” 1941–2001. Próba portretu czasopisma

11.30–11.45 Przerwa na kawę

- dr hab. Iwona Hofman (Lublin), Stanisław Swianiewicz jako działacz i publicysta społeczno-polityczny

- dr hab. Marek Szczurbiński (Gorzów Wielkopolski), Emigracyjna działalność profesora Bronisława Pełczyńskiego (1890-1978)
- dr Krzysztof Dorosz (Toruń), Dyskusja o pokoleniu dwóch kultur w emigracyjnym „Przeglądzie Powszechnym”
- dr Artur Trudzik (Warszawa), Paryska „Kultura” – londyńska „Trybuna” (1945-1955). Idee, programy, osobowości
- dr Piotr Kardela (Olsztyn), Północno-Amerykańskie Studium Spraw Polskich i jego rola w utrzymaniu linii niepodległościowej Kongresu Polonii Amerykańskiej

Dyskusja – godz. 13.45–14.45

Czwartek (17 V 2007)

Obrady Plenarne – godz. 8.00–15.00

Aula Biblioteki im. Jerzego Giedroycia, ul. M. Skłodowskiej 14.

- prof. zw. Elżbieta Feliksiak (Białystok), Czesław Miłosz, czyli poezja w nurtach wielu wód
- red. Marek Kusiba (Kanada), Zmowa oddalonych. Problem miejsca i tożsamości pisarza na emigracji
- dr Joanna Bielska-Krawczyk (Toruń), Ilustracje Lebensteina do opowiadań Gustawa Herlinga-Grudzińskiego jako forma dialogu interartystycznego
- mgr Anna Mieszkowska (Warszawa), Aktorzy na emigracji. Zapomniani czy nieznani – na przykładzie wybranych sylwetek artystów
- dr Rafał Moczko (Toruń), „Pierwsze wrażenia potocznego sprawozdawcy”. Stanisława Balińskiego uwagi o literaturze, sztuce i kulturze

10.30-10.45 Przerwa na kawę

- dr Roman Sabo (Kanada), Na północ od Berkeley, na wschód od Harvardu. Dwa obiegi literatury emigracyjnej
- dr hab. Jarosław Ławski (Białystok), Emigracja jako figura wyobraźni: Czesław Miłosz
- mgr Joanna Wolańska (Kraków), Emigracyjny artysta: Jan Henryk Rosen (1891-1982)
- dr Zbigniew Kaźmierczyk (Gdańsk), Emigracja Miłosza wobec wzorca Mickiewiczowskiego

Dyskusja – godz. 13.15–15.00

Zamknięcie konferencji

Imprezy towarzyszące:

„Przeciwko kilku myślom... co nie nowe. Procesy krajowców za kontakty z paryską Kulturą” (wystawa przygotowana przez OBEP IPN Gdańsk oraz BEP IPN w Warszawie), Uniwersytet w Białymstoku, Plac Uniwersytecki 1, I piętro, hol. Wystawa ukazuje najważniejsze procesy Polaków w kraju za współpracę z Jerzym Giedroyciem i paryską „Kulturą”, które miały miejsce za rządów Władysława Gomułki. Jej celem jest

zaprezentowanie oddziaływania paryskiej „Kultury” na Kraj wolnym słowem, co stało się jednym z podstawowych założeń linii politycznej Giedroycia i Zespołu Instytutu. Postawy tej części powojennego uchodźstwa, dla której istotne były kontakty krajowe, z punktu widzenia władz PRL stanowiły zagrożenie dla systemu komunistycznego w Polsce i stąd przeciwko paryskiej „Kulturze” skierowano aparat bezpieczeństwa. Wystawa przytacza credo paryskiej „Kultury”, zapisane w jej drugim numerze w 1947 roku. Przybliża sylwetki Redaktora i jego najbliższych współpracowników: Józefa Czapskiego, Zofii Hertz, Zygmunta Hertza, Henryka Giedroycia, Juliusza Mieroszewskiego. Prezentuje stosunek środowiska paryskiej „Kultury” wobec przemian nad Wisłą, poczynwszy od „odwilży” po wydarzenia z 1968, poszukiwanie kontaktów krajowych i nawiązywanie relacji z Klubem Krzywego Koła – pomimo iż reżim komunistyczny nie dopuścił na rynek krajowy wydawnictw Instytutu Literackiego z Paryża, których rozpowszechnianie zostało prawnie zakazane w 1950 roku.

Wieczór autorski Kazimierza Brauna – pisarza, dramaturga, reżysera i teoretyka teatru, wykładowcy University at Buffalo, State University of New York – USA (poniedziałek – 14.05.2007, godz. 18.00, Wydział Filologiczny, Plac Uniwersytecki 1, sala 47);

Wieczór poezji emigracyjnej – prowadzą: Marek Kusiba i Roman Sabo – Kanada (czwartek – 17.05.2007, godz. 18.00, Wydział Filologiczny, Plac Uniwersytecki 1, sala 47);

Szlakiem wielokulturowego Podlasia: Białystok – Supraśl – Kruszyniany (środa 16.05.2007, wyjazd 16.30 – powrót 21.30).